

Kroniek

C. van Dijk

Kleine groepen

Over kleine groepen in de kerk is in de afgelopen tijd het een en ander te doen geweest. Aanleiding was de promotie van Jaap Modderman, directeur Pabo aan de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle. Hij promoveerde op 12 september jongstleden tot doctor in de bestuurskunde aan de Universiteit van Utrecht op een proefschrift over kleine groepen in de Gereformeerde Kerken *vrijemaakt: Kerk (in) delen; van leergemeenschap tot ontmoetingsgemeenschap*. In een artikel in het *Nederlands Dagblad* van 9 september vertelde hij iets over zijn proefschrift.

Kritisch

Hij is kritisch over de kleine groepen in de gemeente, zoals die in zijn eigen gemeente (X) zijn ingevoerd.

De kleine groepen zijn ingevoerd vanuit een tekort aan ambtsdragers en een te zwaar ervaren taak van de ambtsdragers. De kleine groep zou een vorm zijn waarin in kleine kringen vertrouwdheid zou ontstaan om onderlinge geloofsopbouw, bemoediging, steun en correctie een plaats te geven. Vervolgens werd gesteld dat in de kleine groep het pastoraat weer werd teruggelegd in de gemeente. Kleine groepen zijn niet maar een noodmaatregel, maar een wezenlijke verbetering van de structuur van de gemeente. Daarbij werd een lijn gezien naar de eerste christelijke gemeenten die in de huizen samenkwamen.

Modderman heeft in zijn onderzoek kritiek op een aantal punten.

De diffuse onderbouwing is er een van: is het een noodoplossing voor het ambtsdragerstekort of is het een structuurverbetering van de gemeente zonder meer?

Ook is de veiligheid van de kleine groep een mooi streven, maar in zijn onderzoek blijkt daar veel aan te ontbreken. Met als gevolg dat de kleine groepen in allerlei activiteiten blijven hangen die op zichzelf genomen niet verkeerd zijn (fietsen, barbecueën etc.). Die zijn echter als ijsbrekers bedoeld voor het werkelijk functioneren van de groepen. Maar daartoe komt het veelal niet. De groepen leiden niet tot groei in geloof, wel tot groei in gemeenschap. Vandaar de ondertitel van zijn boek: van leergemeenschap tot ontmoetingsgemeenschap.

Al snel volgden in de krant ingezondens van mensen die getuigden van een goed functionerende kleine groep. Anderen zeiden dat slecht functionerende kleine groepen wezen op een slecht functionerend geestelijk leven in de gemeente. Het gesprek over de preek zou te veel over de preek gaan en te weinig over de toepassing van het gepredikte Woord in eigen leven. Een goede observatie lijkt me dat laatste.

Slechte groep, slechte gemeente?

Is het waar dat slecht functionerende kleine groepen een graadmeter zijn voor een slecht functionerend geestelijk leven in de gemeente? Ten dele geloof ik dat.

Als gemeenteleden weigeren samen te komen in kleine verbanden (verenigingen, bijbelstudies of wijkavonden), als de gesprekken daar geen wezenlijke inhoud krijgen, dan is er werkelijk wat aan de hand. We zijn aan elkaar gegeven om elkaar op te bouwen in het

geloof. Wie die onderlinge geloofsopbouw niet uitbuit (huisbezoek of bijeenkomst miniwijk), heeft een geestelijk probleem.

Maar tegelijk: er is volgens mij niets vreemds aan. Een realistische kijk op de gemeente kan je behoeden voor overspannen verwachtingen. De gemeente is namelijk niet een groep goed gemotiveerde, wedergeboren christenen. Dat is wel wat het Amerikaanse model van kleine groepen veronderstelt. Het model komt uit een evangelisch-dopers milieu en heeft een andere kijk op de gemeente.

Modderman zit daar in zijn dissertatie ook mee. Hij is gepromoveerd in de bestuurskunde. En de gemeente of kerk beschouwt hij als een organisatie.

Maar daar zit toch voor een aanzienlijk deel het probleem: de kerk is niet zomaar te beschouwen als een organisatie van mensen die zich verbinden rondom een bepaald doel. Dat past bij een doperse kijk op de gemeente. Wedergeborenen sluiten zich aaneen, ziedaar de kerk.

Maar zo kijken gereformeerden niet naar de concrete gemeente. Het is Gods werk, in de weg van het verbond, waarin God in zijn wijsheid mensen in zijn gemeente een plaats geeft. Voor een heel groot deel loopt dat via hun kinderdoop. En er zijn erbij die daar wellicht helemaal zelf niet voor gekozen zouden hebben. Die soms zelfs niet vrijwillig meewerken aan de opbouw van de gemeente (nog even los gedacht van de weerstand die nieuwe, van bovenaf ingebrachte structuren in elke organisatie met zich meebrengen). Een nuchtere gereformeerde kijk op wat de gemeente is kan je helpen je verwachtingen reëel te houden.

Het huisbezoek is ingesteld om ieder op te zoeken. Ook die broeders en zusters die de ambtsdrager liever niet zien komen, die ook niet naar bijbelstudie of miniwijk te branden zijn. Binnen de bescherming van het ambt is het tot op zekere hoogte mogelijk initiatieven te nemen die binnen een groep gelijken niet worden gewaardeerd. Dat gebeurt met de vrijmoedigheid ingegeven door de roeping van de Here.

Wie in de gemeente werkt met kleine groepen, zal daarmee de ambtsdragers niet overbodig maken.

Teruggegeven aan de gemeente?

Modderman laat in zijn proefschrift zien dat moeiten rondom het ambt in gemeente X leiden tot het nadenken over werken met kleine groepen. En dat vervolgens een bijbelse onderbouwing opdook. Dat is vreemd, maar ontslaat niet van de plicht om die onderbouwing serieus te bekijken.

Is het zo dat ambtsdragers verantwoordelijkheid aan zich getrokken hebben die eigenlijk in de gemeente ligt? Moet het pastoraat teruggegeven worden aan de gemeente?

Het is moeilijk daar in het algemeen uitspraken over te doen. Het is best mogelijk dat we achterovergeleund ons door ambtsdragers hebben laten verzorgen. En die praktijk deugt niet. De theorie heeft altijd wel gedeugd. De regel van Matteüs 18 is keurig op de catechese onderwezen. En we zijn al eeuwen verplicht onze gaven tot nut en heil van de andere leden gewillig en met vreugde te gebruiken (zd. 21 HC).

In de gereformeerde kerken hebben we altijd oog gehad voor de roeping van de niet-ambtsdrager. Het ambt van alle gelovigen heeft alle eeuwen door aandacht gehad.

De vormen waarin gemeenteleden actief zijn, veranderen met de tijd. Is het bloeiende verenigingsleven van de vorige eeuw anders te zien dan als een bloei van het ambt van alle gelovigen? Is de ontwikkeling van gereformeerd onderwijs, van een gereformeerde politieke partij etc. soms te danken aan de inzet van kerkenraden? Wie zal zeggen hoeveel onderlinge vertroosting en vermaning er geweest zijn in de kerk van onze vaders en moeders?

Nee, ook in het klassieke model van ambtsdragers op huisbezoek is het leven van gereformeerde christenen altijd gericht geweest op omzien naar elkaar, elkaar van hart tot hart spreken en samen ergens voor gaan. Dat dat vandaag in de barbecue wordt gezocht, waar het vroeger in de gereformeerde schoolvereniging werd gevonden, geeft hooguit te denken.

Kleine groepen kunnen een goed instrument zijn om het onderlinge contact en de onderlinge geloofsopbouw te dienen. Dat is echter geen nieuwe ontdekking ten opzichte van onze geschiedenis. Aandringen op onderling contact en liefdebetoon hoort bij de taak van de ambtsdragers.

Ambtsdragers zijn nooit bedoeld als specialisten aan wie we het kunnen overlaten. Neem Zondag 31 over de kerkelijke tucht: volgens het bevel van Christus worden zij die onder de naam van christen zich in leer of leven onchristelijk gedragen, eerst bij herhaling broederlijk vermaand. Ik vraag catechisanten altijd wie dat doet, dat broederlijk vermaan. De passieve vorm verdoezelt voor hen wel eens dat het hier gaat om onderling gesprek, soms stevige gesprekken. Daar kunnen kleine groepen als hulpconstructie nuttig werk doen. Ambtsdragers hebben hun eigen wijk. Dat is een werkafpraak: zo houd je het overzichtelijk. Het ontslaat je niet van je ambt als het gaat om mensen buiten je eigen wijk. Zo kunnen ook miniwijken werken: het maakt het werkbaar, dat je omziet naar elkaar. Begin maar in het klein. Dat je er wat van zegt als je iemand in de kerk gemist hebt.

Roeping

In de kerk moeten we onze roeping naar elkaar verstaan.

We zijn minder gaan denken vanuit een roeping van de Here en meer vanuit gaven en ontwikkeling van onze mogelijkheden. De kerk is een rol gaan spelen in ons levensproject: uit ons leven halen wat erin zit.

Kleine groepen kunnen daar een rol in spelen. Ze kunnen het proces versterken. Modderman spreekt van een bevorderen van de secularisatie. Ze kunnen ook ons terugroepen van een heilloze ontwikkeling. Maar dat gebeurt niet rond de barbecue of op de fiets. Dat gebeurt rondom het Woord.

Het gaat dan ook te ver om te zeggen dat in de miniwijk het hart van de gemeente als gemeenschap klopt.* Die eer komt slechts de eredienst toe. Als we daarover al te vaak in negatieve termen spreken: te massaal, te onpersoonlijk, dan wordt ten slotte ook waar wat we zeggen. Dat doen we dan grotendeels onszelf aan.

Laten we elkaar aanvuren om nu juist het maximale uit dat brandpunt van het gemeentelven te halen. Daar kunnen kleine groepen goed in functioneren, in toepassen en nabespreken van de erediensten.

Leren van fouten

Moeten we het hele concept van miniwijken afwijzen? Dat lijkt me niet. Het is alleen nodig niet te hoog van de toren te blazen. Het kan een goed middel zijn voor de onderlinge contactoefening. Dat geldt vooral waar andere verbanden (gezinnen en families, bijbelstudieverenigingen) niet sterk aanwezig zijn. En in stadsgemeenten is dat vaak zo. Het is echter niet waar dat pas in deze vorm het pastoraat weer teruggelegd wordt bij de gemeente.

Pastoraat is iets wat ongelijkheid veronderstelt. We zijn niet allemaal elkaars opzieners. We zijn wel geroepen op elkaar toe te zien en naar elkaar om te zien. Maar de ambtelijke verantwoordelijkheid gaat verder dan de verantwoordelijkheid van een medebroeder of -zuster. Het huisbezoek staat in het teken van opzicht en tucht, in het teken van de toegang tot de avondmaalstafel. De kerkenraad laat toe of houdt af. Dat is onopgeefbaar en niet onder te brengen bij het ambt van alle gelovigen. De kleine groep kan alleen al om die reden het huisbezoek niet vervangen.

Wat betekent het lid te zijn van de gemeente? Is dat deel uitmaken van een kring of miniwijk? Of is dat deel uitmaken van de gemeente als geheel? We zijn gewend te spreken over iemand die zich bij de kerk voegt, dat die persoon zich onder opzicht en tucht van de kerkenraad stelt. De positie van de ambtsdragers is blijvend belangrijk voor het lidmaatschap van de gemeente.

Dus: kleine groepen graag. Maar zonder overspannen verwachtingen en niet als vervanging van de verantwoordelijkheid van ambtsdragers.

Noot:

* Zo Peter van de Kamp, *Hart voor de stad*, p. 315, geciteerd via Modderman, p. 21.

Afgesloten 24 september 2008.